

ІНСПЕКТОР І КАВА

Валерій Лапікура

Наталя Лапікура

КОМІСАР МЕГРЕ І КІЦІУС

Київ

УДК 821.161
Л24

Серія «Інспектор і кава»

Лапікура В., Лапікура Н.

Л24 Комісар Мегре і Кіціус : детектив. Київ : Видавництво Ліра-К, 2025. 186 с.
ISBN 978-617-8565-90-9

В центрі Києва, майже під вікнами кабінету начальника Київського карного розшуку знаходять покійника – злодія-квартирника на прізвисько Кіціус. Розслідувати причину загибелі Кіціуса доручено інспекторові Олексі Сироті. З одержаної з різних джерел інформації випливає, що це не нещасний випадок і не зведення поррахунків у кримінальних колах. Найреальніше – злодій під час грабунку, як то кажуть, опинився не в той час і не в тому місці.

Однак з'ясувалося, що до злочину причетні представники т. зв. номенклатури, тому слідство справи про вбивства вище керівництво «спустило на гальмах».

Втім, закон бумерангу ніхто не відміняв і вбивцю чекає кара, хоча й в несподіваний спосіб.

УДК 821.161

ISBN 978-617-8565-90-9

© **Лапікура Валерій,**
Лапікура Наталя, 2025
© Видавництво Ліра-К, 2025

Частина перша

Убивство майже за Сіменоном

Для варки кави в цей спосіб потрібні увага і терпіння. Наливаємо у джезву холодної води, зверху обережно, не перемішуючи, насипаємо мелену каву і ставимо на маленький вогонь. Як тільки вода закипить, швидко і енергійно розмішуємо каву і знімаємо її з вогню. Бажаючи влити одну-дві краплі холодної води, щоб припинити кипіння. Якщо хоч трохи загавишся – виливай пійло у раковину, відмивай плиту і джезву та починай усе спочатку.

Із рецептів Олекси Сироти

- Про що замислився, Олексю?
- Та так... про асоціативні ланцюжки в нашій пам'яті. Коли думаєш про одне, пригадується інше, потім чіпляється за якесь слово – і пішло-поїхало, наприкінці вже й не скажеш, чого це ти говорив про бердичівську бузину, а закінчив київським дядьком. Пам'ятаєш, я тобі розповідав, як у нас справу оболонського робінгуда прокуратура нахабно відгребла?
- Це коли він виходив вночі грабувати людей, що пізно з роботи поверталися?
- Саме воно. Якби ми тоді самі цю справу закрили, кілька людських життів зберегли б. А так... сиділи ми всі, роззявивши рота, наче в небі летючу корову побачили.

Тим паче, що начальству нашому на міській нараді буквально пальцем тицьнули в ту корову і наслідки її польоту.

І от тоді я, хоч і молодий, але одразу увійшов у стан душі нашого Старого і запропонував:

– Ви як хочете, але таке паскудство треба негайно перепити, бо гірше буде.

І, не чекаючи згоди чи заперечень, ухопив свого безпосереднього начальника під лікоть і потяг до виходу, паралельно пояснюючи:

– Тут у нас на розі, під гастрономом, у підвалі кав'яреньку відкрили. Пішли швидше, доки ханиги не спаскудили. Тим паче, що ви сьогодні в цивільному, дасть Бог, ніякий собака не впізнає.

На моє здивування, Старий покійно йшов за мною і лише щоп'ять кроків тяжко зітхав. Видати, таки міцно дістали його ті паскуди на міській нараді.

Попри ранню пору і відсутність будь-яких вивісок, люди в підвальчику вже були. Кілька – як би їх назвати – інтелігентних?.. ні, нормальних дорослих людей (серед них одна дама), щось весело відзначали. Ми з Шефом тихенько взяли свої «два по сто п'ятдесят і каву» та й зашилися в темний куток попід самі сходи.

Аж тут один із компанії, натоптуватий дядько у великих, як у Фіделя Кастро окулярах, зобачив нас і голосно вигукнув:

– Панове офіцери, струнко! Тамаро, поправ макіяж, рівняння наліво!

Після чого, стройовим кроком, майже не хитаючись, підійшов до нашого столика, виструнчився перед Старим і чітко відрапортував:

– Товаришу підполковник, група творчої інтелігенції обмиває присвоєння почесного звання народного артиста республіки! Дозвольте продовжувати?

Питаєш, яка була реакція Шефа? Ой, не питай. Річ у тім, що він сам рефлекторно виструнчився, зачувши статутну команду і лише в наступну мить усвідомив безглуздість ситуації і почервонів. Потім засміявся і махнув рукою.

– Продовжуйте. Мої поздоровлення. А до речі, Сулимо, тобі вже присвоїли?

– Ще ні, товаришу підполковник. Сказали – почерк поганий. Але то справа поправна. Сашко, салага, ану дай сюди значок! Не бійся, віддам... Тамаро, відчепи цяцьку, бо в нього руки дрижать. Я ж казав – Сашкові більше не наливати, йому ще ввечері образ Леніна втілювати.

Жвава Тамара відколола від залитого вином лацкана Сашка новенький нагрудний знак народного артиста республіки і простягла Сулимі. Той швиденько почепив його собі на піджак і знову виструнчився перед Старим.

Коли ми нарешті, старанно зображаючи втомлених і заклопотаних, повернулися до Управи і заховалися в моїй «шпаківні», Старий вдовольнив мою цікавість.

– Зараз я тобі скажу, коли це було. Років, щоб не збрехати, з п'ятнадцять тому... хоча ні, вже всі двадцять. Я тоді по місту чергував. Коли дзвінок – і голос такий розгніваний, знаєш, як того, хто любить командувати: «Що тут у вас робиться, міліція називається! У вас купа п'яних під самими вікнами валяється, людям пройти ніде, а ви не бачите!» І трубку кинув. Я сержанта про всяк випадок посилаю на розвідку – і що ти думаєш? Купа не купа, але четверо громадян у повній відключці напівлежать на східцях міськради, а п'ятий, молодий, хоча від нього і пахне, проте і на ногах тримається, і на запитання від-

повідати ще в змозі. Сержант його вислухав – і мені дзвонить: потрібна ваша присутність.

Ну я під'їхав, молодому за всією формою представився, питаю, що тут у вас, хто тут у вас? А він мені: старші товариші доручили поважаних людей додому провести після банкету. Знайшли, каже, наймолодшого. Всього нічого залишилося, тільки через вулицю перейти, а вони посідали і відключилися. Хто такі, питаю? Оце, каже, народний артист Радянського Союзу, лауреат Сталінських премій такий-то, оце – ще один народний і лавріят, ото – заслужений діяч мистецтв... Ну а четвертого я вже сам пізнав. Він хоч і не народний, а тільки заслужений, проте його вся київська міліція поважала і любила. Ну а ви хто, питаю у молодого. А він мені – я, каже, Сулима. Ще не народний і не заслужений. Посміялися ми, потім усі разом розтягли «лавріатів» по квартирах, а Сулимі я тоді сказав: станете народним – і не обов'язково Радянського Союзу, досить і республіки – зможете теж отак під будь-якою поважною установою відключатися і київська міліція вас попід білі руки додому відводитиме, а якщо під дверима нашої Управи, то це зроблю персонально я. З усією повагою. Спасибі, каже, я краще ніжками. А у вас важливіші справи знайдуться. І знаєш – скільки разів я його зустрічав, веселим бачив, так. Але щоб ото на ногах не тримався? Ніколи. Погодься, в наш час це майже героїзм.

Ну а ті, яких він додому відводив, уже давно на меморіальних дошках. Отаке життя...

Олекса замовк, певно, перебираючи в пам'яті спогади. А я запитав:

– Гаразд, це перша ланка твого асоціативного ланцюжка. А наступна?

– А наступна – від прізвища. Стара київська місцина Сулимівка, на вулиці якої стався злочин, який мені довелося розслідувати.

– Сулимівка, Сулимівка... де це?

– Отакої! Корінний киянин, а таке питаєш.

Це я зараз такий ерудований, що процитував би самого себе. Мовляв, ото, Олексю, піднімаєшся ти з Хрещатика по вулиці Лютеранській... Олексю перепитав би: що-що, яка-така Лютеранська, а я б йому гордо: так хто з нас корінний киянин, що не знає, що нинішня Енгельса – колишня Лютеранська? Тож, не доходячи сто метрів до станції метро, шмаляй вгору аж до Круглоуніверситетської. Там повертаєш праворуч і чимчикуєш вниз на Бесарабську площу. Звідти знову – «ліве плече вперед – марш!» – до Хрещатика і ще раз праворуч до висхідної точки, вулиці Лютеранської. Така от диспозиція. Якщо хтось тобі скаже, що то Липки, дай дяді дульку.

Повторюю, це зараз я такий поінформований. А тоді ніхто й побіжно не згадував ні про Сулимівку, ні про славетного козацького гетьмана Івана Сулиму, який ще на початку сімнадцятого століття так шарпав Анатолію, себто нинішню Анталію, що османи ловили його всім своїм флотом. Гетьман? Маєте, українці, одного гетьмана Хмельницького, який, як сказано в шкільних підручниках історії, возз'єднав Україну з Росією – ото й досить із вас.

Довелося мені зізнатися в своєму невігластві, бо дуже хотілося почути Олексину історію:

– Гаразд, не тягни kota за хвіст. Пожальй тваринку.

– Ну тільки заради тваринки. Слухай. Тим паче, що друга ланка виявилася подвійною. Бо, щоправда не під двері Управи підкинули, зате поряд, і не групу п'яних лавріятів, а одного-єдиного, заслуженого в іншій сфері,

це вже Кримінального кодексу. Підкинули. У мішку. Але мертвого.

– А, то це та справа, про яку ти мені обіцяв розповісти сто років тому? Що ж, давай, виконуй обіцянку, бо цього разу я з тебе не злізу.

Олекса не був би Олексою, якби почав одразу, а не з філософського відступу:

– От ти мені скажи, хто був першим вітчизняним дисидентом?

– Згідно з законом асоціативного мислення, товаришу старший інспектор, у тебе, напевне, знову неприємності з Конторою?

– Не викручуйся, відповідай на запитання.

– Або Синявський з Даніелем, або племінник Єсеніна, як його?.. Вольпін, здається. Їх Микита Сергійович чи то в шістдесят першому, чи в шістдесят другому посадив. Тільки не пам'ятаю, кого раніше.

– Я ж тебе, журналюго мій ерудований, не про радянського, а про вітчизняного запитав. Ним був якраз Чернишевський. Микола Гаврилович. А що тепер скажуть твої закони асоціативного мислення?

– Зараз, Олексо, зараз. Так, Чернишевський теж, як і ти, час від часу наскакував на державний устрій.

– Сказав же тобі – холодно.

– Добре, він донаскакувався, що його запроторили до Петропавлівки. Фортецю маю на увазі. А потім загнали до Сибіру.

– Стосовно Петропавлівки вже тепліше, а Сибір – зовсім холодно, пробач за каламбур.

– Сирота, я журналюга, а ти садюга. Я від твого еМ-Ге Чернишевського в Університеті ледь не посивів. Більшої нудоти, ніж його роман «Что делать?», світ не бачив.

– Гріх тобі, друже, так казати про улюблену книгу вождя світового пролетаріату. А взагалі – тобі пощастило. Бо я на своєму факультеті мусив ще й філософські праці цього полум'яного революціонера конспектувати.

– І як?

– Тобі в дитинстві цитварне насіння від глистів давали? Приблизно те саме. Ну, давай, асоціаторе, поворуши звивинами.

– Єсть, громадянине начальнику! Чернишевський. «Что делать?» він пописував у камері Петропавлівки в очікуванні етапу... Петро-павлівки... от звідки по батькові головної героїні. Віра Павлівна, якій увесь час снилося світле майбутнє. Так, вгадав! У Віри Павлівни з роману є подвійна тезка, яка варить каву в кондитерській на другому поверсі «Дієти».

– Нарешті допетрав. У нашої Віри Павлівни твої колеги, зарази, щоранку запитують, що їй снилось. І вона чесно розповідає, не підозрюючи ані про існування еМ-Ге Чернишевського і своєї літературної тезки, ані про сні цієї літературної фригідки, які ми мусили штудіювати в обов'язковому порядку.

– То це ти мене кличеш на каву в «Дієту»? Так би одразу й казав.

– Одразу було б нецікаво.

Авторські п'ять копійок.

Моє покоління не потребує особливих коментарів до цієї давньої розмови. А от для молодших мушу написати кілька рядків, бо і самого еМ-Ге Чернишевського, і його революційну графоманію зі шкільних та вузівських курсів в Незалежній Україні, хвалити Бога, викинули. І перестали називати його іменем вулиці, пароплави, школи

і колгоспи. А також ставити, де прийдеться, пам'ятники цьому утопісту. Досить того, що горезвісні «сни Віри Павлівни», у яких вона бачила комуністичне майбутнє (от де Фрейд би розгулявся!), більшовики на чолі з Леніним намагалися реалізувати в масштабах усієї планети. Чим це обернулося – почитайте в підручниках історії.

А от завдяки іншій Вірі Павлівні, яка в сімдесятих роках минулого століття варила для нашої компанії каву на другому поверсі дієтичного гастронома, що був на Хрещатику поряд із магазином «Мистецтво», ми з Олексою стали свідками неймовірної історії, описати яку й Сіменон не посоромився б.

Як правило, я намагаюся встромлятися зі своєю баньочкою на дьоготь у спогади мого друга лише тоді, коли це конче потрібно. І бути при цьому максимально лаконічним. Але це не завжди вдається. От і зараз – обставини того ранку, коли ми розігналися на каву в «Дієту», вимагають супердокладного опису. Так от:

Дієтичний гастроном побудували одразу після війни в цокольному поверсі Міністерства сільського господарства. Потім на самому початку сімдесятих чиясь розумна голова слушно вирішила, що відстань у шість метрів від підлоги до стелі магазину – то завелика розкіш. Можна сказати, архітектурна надмірність, у принципі, – неприпустима в радянському будівництві. У гастрономі швидко зробили капремонт, і він став двоповерховим. Нагорі продавали торти, а в кутку весело сичав один із перших у Києві угорських автоматів для варки кави. Стіни були прикрашені двома виразними табличками. Перша повідомляла, що тут «Відділ відпускання кондвиробів у руки», друга – над кавоваркою – запрошувала до «Відділу задоволення покупців на місці». Трохи нижче

на шматку коробки від торта рукою Віри Павлівни було надряпано суттєве уточнення, яке вона піддивилася, либонь, у сусідньому магазині: «Покупці вдовольняються стоячи» – і велика пляма від крему замість печатки.

Ходили чутки, що до початку 70-х у кавовому закутку стояли два справжні столики з пластиковими стільчиками. Потім хтось із міського партійного керівництва, зобачивши таке неподобство, буркнув: «Нема чого їм розсиджуватися, у нас не Париж. Хай працюють». Столики-стільчики забрали, замінивши двома незугарними високими стійками зі зварного металевого прокату.

Як тільки ми з Олексою піднялися сходами нагору, я одразу відчув якусь недобру зміну в атмосфері. Ні, народ не бився за київські торти, бо їх ще не привезли. Зате біля кавового «експресу» вишикувалася незвично довжелезна черга. А сичання кавоварки час від часу перекривали обурливі вигуки Віри Павлівни. І це теж було нехарактерно.

Ми прилаштувалися в хвіст черги і набралися терпіння.

– Слухай, Олексо, може, ти знаєш, чому київські торти завжди привозять у різний час? Люди мусять стовбичити по пів дня.

– Якби в один час, то було б нецікаво. А потім – Віра Павлівна не мала б виторгу. А так потиняєшся кілька годин із кутка в куток, зголоднієш, візьмеш кави, шмат некийівського тарту... і тобі полегшало, і план не горить.

Скільки я себе пам'ятаю в радянські часи, київська харчова промисловість виробляла аж три види тортів: бісквітний, празький і київський. Трохи згодом ще виринув «Космос», але він не робив погоди.

Два сорти можна було більш-менш вільно купити і цілим, і в нарізаному вигляді, а от київський!.. Цей шедевр

кондитерської фабрики імені ще одного улюбленого письменника Ве-І Леніна, німецького єврея Карла Маркса, вважався таким самим символом Радянської України, як горілка з перцем, київське «Динамо» і печена домашня ковбаса в полив'яних горщечках. І за цим престижним дефіцитом треба було добряче попобігати без будь-якої гарантії на успіх. Ті самі київські торти зі стилізованою гілочкою каштана на коробці не продавали, а, як тоді казали, викидали на прилавок. Їх не купували, а розбирали за кільканадцять хвилин під крики, лайки і вереск напівзадушених і відтоптаних... а потім, звичайно, можна було відповзти вбік, тримаючи коробку в зубах, і випити у Віри Павлівни каву звичайну за сім копійок або подвійну за чотирнадцять плюс по копійці за шматочок рафінаду. А щоб зовсім підсолодити життя до кави, як правило, брали ще й одну восьму тортика – порцію приблизно вагою сто двадцять п'ять грамів. Я спеціально наголошую на цій суттєвій подробиці, бо саме вона спричинила баталію, яка вибухнула в нас на очах через кілька хвилин по тому, як ми зайняли чергу в «Дієті».

– Не знаю, як ти, – сказав Олекса, – але я часом нашої Вірі Павлівні заздрю.

– Сирота, що за достоевщина? Може, ти ще на ній одружишся, як Раскольников на Сонечці Мармеладовій?

– Стосовно загсу, то не вийде. У мене на дорогу до нього чомусь завжди не вистачає рівно однієї доби. А чому заздрю? Розумієш, на відміну від своєї літературної тезки, наша Віра Павлівна знає, що робити – варити каву, нарізати і відпускати торти, одержувати гроші і давати здачу. А також обслуговувати поза чергою тебе, твоїх колег і мене, грішного. А головне – у школі радянської торгівлі не викладають ані Чернишевського, ані його спадкоємців.